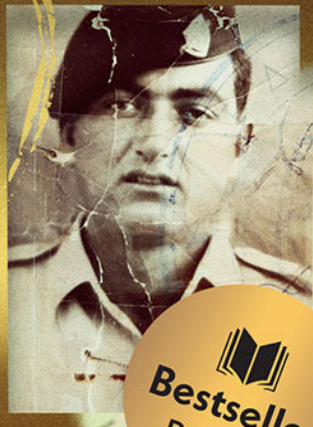

KARINA JANSKÁ

Bestseller
BOOKS

PIESEŇ
CYPERSKEJ
LÁSKY

Príbeh podľa skutočnosti

KARINA JANSKÁ

PIESEŇ
CYPERSKEJ
LÁSKY

Karina Janská

Pieseň cyperskej lásky

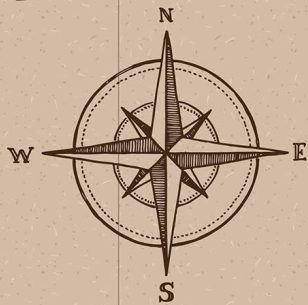
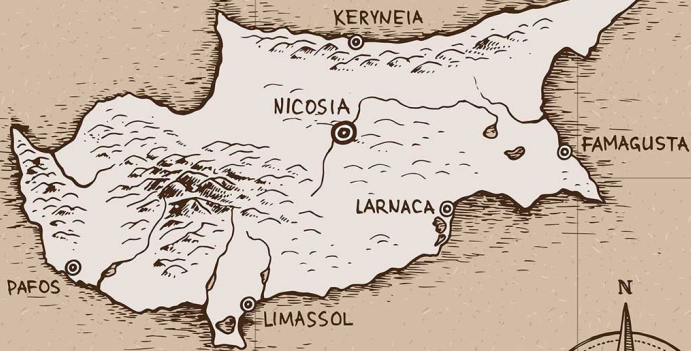
Copyright © by Karina Janská

Cover design © by Zuzi Maat

Illustration © Shutterstock

Slovak edition © by vydavateľstvo BESTSELLER

CYPRUS

BESTSELER
BOOK

ISBN: 978-80-8252-016-6

PREDSLOV

Cyprus, ostrov krásnych pláží obklopený trblietavým priezračným morom, každoročne víta tisíce turistov, ktorí si prichádzajú užívať pokojný šum mora, objatie slnečných lúčov a pohostinnosť usmiatej obyvateľov. Slnečná turistická destinácia často slúži ako únik od každodenných povinností a mnohí turisti, odpočívajúci na zlatých piesočnatých plážach, si očisťujú duše pozitívnou energiou, aby sa po dovolenke mohli vrátiť domov oddýchnutí a pripravení znovu čeliť bežnému životu.

I ja som kedysi považovala Cyprus iba za exotický kúsok zeme, ale v priebehu šestnástich rokov, kedy bol tento ostrov mojím domovom, som začala vnímať, že za jeho krásou sa skrýva viac než len dovolenková destinácia so zaujímavou históriou. Sú to aj jazvy, navždy vyryté do srdca domorodých obyvateľov, ale i neviditeľná čiara pretínajúca ostrov napoly, za ktorou sa skrýva mnoho zmarených životov...

Korene rodiny môjho muža siahajú na ostrove poriadne hlboko. Počas mnohých rodinných stretnutí som načúvala ich spomienkam, príbehu z vojny, z ktorého mi naskakovala husia koža. Vtedy som sa rozhodla napísať knihu – lebo verím, že by tento príbeh nemal zapadnúť prachom...

Strávila som mnohé hodiny rozhovormi s manželovou mamou Sofiou, ktorá mi odovzdala zápisník s jej spomien-

kami zo života pred vojnou i počas nej. Andreasovej a Sofiinej rodine som ponechala v príbehu skutočné mená, ale mená vedľajších postáv som zmenila, pretože som ich nikdy nepoznala osobne. Dúfam, že opis ich konania v tomto príbehu sa čo najviac približuje ich konaniu v reálnom živote.

Príbeh Pieseň cyperskej lásky vám dovolí nahliadnuť do mentality domorodého obyvateľstva, pochopiť jeho myslenie, zvyky, tradície, ale aj dušu a cítenie. Skutočný príbeh rodiny, ktorá vo vojne prišla takmer o všetko, vás prevedie nevšednou, no zároveň aj neľahkou históriou ostrova.

Zahĺbte sa do jeho čarovnej atmosféry.

Prajem vám príjemné čítanie.

Θεέ μου, γλέπε με που
Τους φίλους μου τζιέ
Εγιά γλέπουμαι που
Τους οχτρούς μου

*Bože, Ty ma chráň
pred priateľmi
a ja seba
pred nepriateľmi*

Staré cyperské príslovie

PROLÓG

Cyprus, leto 2021

Jasnomodrá oblohu nezakrýva ani jediný mráčik. Slnko horí a neľútostne páli všetko, čo sa pred ním nestihlo ukryť do tieňa. Polia, prednedávnom zelené a plodné, teraz pripomínajú vyschnuté stepi, zato palmy či olivovníky statočne odolávajú náporu horúčavy, ba čo viac, hrdo vystierajú svoje drevené telá k oblohe.

Motor spokojne pradie a studený vzduch prúdiaci z klimatizácie nám ochladzuje tváre. Míňame polia, domy, kopce... I keď sme touto cestou prešli vari už tisíckrát, tentoraz sa mi zdá byť iná. Telom mi prebehne vlna nedočkavosti: o chvíľu budeme prechádzať miestom, odkiaľ budem môcť vidieť kúsok bývalého života manželovej rodiny. Miestom, ktoré som zahliadla už toľkokrát, no nikdy som si neuvedomila, ako blízko sa nachádza minulosť...

Pohľad mi padne na zápisník na kolenách, ktorý mi venovala manželova mama Sofia, aby som mohla napísať túto knihu. Dľaňou prejdem po jeho povrchu, prstom bezmyšlienkovito obkresľujem jemný kvetinový vzor a otváram ho na náhodnej strane...

Viem, že môj manžel a jeho rodina sa kedysi stali utečencami vo vlastnej krajine. Vojna v roku 1974 ich pripravila o domov, spôsobila obrovské utrpenie, stali sa svedkami kr-

viprelievania. Cítila som nutkanie dozvedieť sa, čo zažili títo úžasní ľudia, čo sa skrýva za ich úsmevom, ako je možné, že sa po všetkých útrapách znovu dokázali postaviť na nohy, nezanevrieť na svet, ale naopak, zostať i naďalej láskavými a srdečnými?

„Mala som niekoľko minút na to, aby som si zbalila najpotrebnejšie veci. Čoskoro mali do dediny vtrhnúť Turci, veď tí už za sebou zanechali more krvi...“ prestávam čítať a ihneď zatváram zápisník. Prechádzajú mnou zimomriavky ako vtedy, keď som Sofiine riadky čítala prvýkrát.

Odvrátim hlavu k oknu a sledujem modrý pás mora, ktorý sa tiahne na obzore po pravej strane. Na jeho brehu sú roztrúsené domy. Srdce sa mi rýchlo rozbúši.

„Môžeš zastaviť?“ požiadam Yiannosa.

Nechápavo na mňa uprie zelené oči, silne kontrastujúce s tmavou olivovou pokožkou jeho tváre a jednoducho sa spýta: „Prečo?“

Poklopem po zápisníku: „Chcem iba vidieť miesto, kde sa to všetko odohralo... hoci len z diaľky.“

Povzdychne si, pokrúti hlavou, ale spomalí a zaparkuje na okraji cesty. Pozriem na palubovku auta: digitálny teplomer ukazuje štyridsaťsedem stupňov neúnosného tepla, ale po toľkých rokoch som si už zvykla. Naši dvaja synčekovia sa pohrúžené hrajú na zadnom sedadle a tak vystúpim do ticha. Iba občas prejde okolo nejaké auto. Horúci vánok mi pohladí spotenú tvár, cvrčky sa hlásia cvrlikaním zo suchej trávy. Zaostrím zrak do diaľky. Niekde tam sa vyníma dedinka Kato Zodia, kde vyrástla Sofia. Tam spoznala svoju životnú lásku, vydala sa, tam prišiel na svet Yiannos...

„Pod' do auta, veď odtiaľ aj tak nič dôležité neuvidíš,“ prihovára sa mi a postaví sa vedľa mňa.

„Pamätáš si niečo z vojny?“ vyzvedám a pohľadom skúmam vzdialenú dedinu, ktorá už teraz patrí Turkom a od nás je odrezaná neviditeľnou čiarou – zelenou líniou...

Zasmeje sa: „Nie, bol som ešte veľmi malý.“

„Čo keby sme sa tam išli raz pozrieť? Na dom, kde si sa narodil?“

Nasucho prehltnie a ja vzápätí ľutujem, že som sa ho na to opýtala. Možno si na tie časy nepamätá, ale pamätá si na bolesť, ktorú pociťovala jeho rodina po vojne. Teraz v tom dome žije už niekto iný.

„Prepáč,“ zľahka ho pohladím po ramene a rýchlo sa usmejem. „Podme, určite nás už čakajú.“

Nasadneme do auta. Členovia manželovej rodiny už isto sedia na dvore v tieni pod zelenými listami viniča, popíjajú domácu limonádu a takú silnú cyperskú kávu, že by to prevrátilo aj koňa, a čakajú na nás. V predstavách už môžem cítiť vôňu pečeného mäsa – souvla, ako nazývajú kúsiky baraniny, nastoknuté na železnej tyčke, neprestajne sa otáčajúcej nad žeravými uhlíkmi, a vôňu *makaronia touournou* – skvelých zapekaných cestovín, aké vie upiecť len Sofia, manželova mama.

Čaká nás ešte kúsok cesty a tak si položím ruky na zápisník a zatvorím oči. Motor monotónne pradie, cesta ubieha pokojne. Odkiaľsi z tmavých hlbín mysle sa mi nečakane vynára príbeh z prímorskej dedinky, zahalenej do vône jazmínu, mäty a oregana...

I. KAPITOLA
Dedinka Kato Zodia,
Cyprus, leto 1965

Od mora fúkal teplý vietor. Na poliach rozvlnil zlaté klasy, pohladil zvráskavené kmene divokých stromov a z ich košatých korún rozniesol vôkol seba magickú vôňu olív. Potom sa vzniesol k jasnomodrej oblohe, aby sa pokochal krásou malebnej dedinky, rozprestierajúcej sa neďaleko pobrežia azúrových vôd Stredozemného mora. Běžové domčeky učupené medzi palmami, figovníkmi a jazmínom pôsobili, akoby ich nakreslila ruka slávneho maliara. Nad nimi sa vznášala pokojná aura milých obyvateľov.

Po vychodenom poľnom chodníku cupitali dve dievčatká, na ramenách sa im hompálali plátenné školské tašky. Tmavé vlasy padajúce na plecيا sa im leskli na slnku. Obe sa tešili, že majú za sebou posledný deň v škole a od zajtra začínajú prázdniny.

„Sofia! Počkaj! Neuháňaj tak!“ prosilo dievčatko svoju staršiu sestru.

Sofia spomalila, no vzápätí ju ovládlo nutkanie rozbehnúť sa znova. Doma ich čakal nový bicykel, ktorý im rodičia prednedávnom kúpili. Vidina šantenia pred domom ju naplňovala takou nedočkavosťou, že ju nohy neposlúchli a samy od seba jej utekali dopredu. A tak menšie dievčatko nemalo

na výber, muselo sa prispôsobiť sestrinmu rýchlemu tempu. Poľný chodníček sa napájal na dedinskú cestu pokrytú malými kamienkami. Skoro nikdy sa po nej neprehnalo žiadne auto, iba sem-tam traktor rachotiaci už zďaleka. Obyvatelia po nej zvyčajne hnali dobytok na pastvu, alebo sa ňou vracali z poľa s oslom, ktorému sa po oboch stranách chrbta pohojdávali prútené koše naplnené ovocím a zeleninou.

Dievčatká prešli alejou mandľových stromov. Za ich konármi sa na jasnej oblohe vlnilo žeravé slnko. O pár hodín sa zmení na pomarančovú guľu a zhasne za horizontom mora. Len čo vstúpili do dediny, privítala ich známa vôňa pečeného chleba, čerstvého oregana a mäty.

Z oboch strán cesty stáli pri sebe bēžové domy. Niektoré boli ukryté za vysokými kamennými plotmi s obrovskou drevenou polkruhovou bránou uprostred, niektoré chránil plot majstrovsky upletený z drevených prútikov. Skoro každý dom sa pýšil veľkým dvorom a verandou *iliakos*, za ktorú by sa nemusela hanbiť ani krásna bohyňa Afrodita. Veranda pripomínala izbu bez stien, ktorú podopierali hrubé piliere. Medzery medzi nimi sa navrchu spájali do nádherných oblúkov. Keďže ostrov bol väčšinu dní v roku zahalený do slnečného objatia a horúčava bola niekedy až neúnosná, rodiny trávili najviac času v tejto vonkajšej miestnosti, tu jedli, dokonca i spali počas horúcich letných nocí.

Pri ceste sedeli v hlúčkoch starci a hrali karty alebo tradičnú cyperskú stolovú hru tavli. Občas sa nahlas zasmiali, sem-tam si spod stola tajne vytiahli domácu pálenku *zivanu*, ktorú skrývali pred ženami zo strachu, aby im nepapulovali, že pijú. Potom ku koncu hry spievali rezké melódie

tradičných pesničiek. Ženy na dvoroch varili pod holým nebom alebo háčkovali.

Dievčatá všetkým s úsmevom zakývali na pozdrav. Obyvateľov dediny spájalo silné susedské puto. Každý sa s každým poznal, každý každému pomohol.

Kamienky im vŕzgali pod nohami, ako kráčali dedinskou cestou. Po chvíli sa pred nimi vynoril ich domov – medzi palmami a divými olivovníkmi sa rozprestieralo sídlo bohatého gazdu.

Otec dievčat vlastnil za dedinou obrovské polia s pšeniceou, melónmi a zeleninou, za domom mu stála stajňa so zvieratami a obďaleč i sad s olivovými stromami. No najväčšou pýchou rodiny boli nekonečné sady s mandarínkovými, pomarančovými a citrónovými stromami. Pripomínali zelené pásy, tiahnuce sa za dedinou, na ktorých na jar rozvonievali v celom okolí biele kvety neodolateľnou jemnou vôňou, a ktoré v zime zdobili tisíce žltých aj oranžových plodov. Sofii sa páčilo preháňať sa medzi pomarančovými a priamo zo stromu ochutnávať veľké šťavnaté plody, ktoré chutili ako najsladší med.

Gazda zamestnával na poliach niekoľkých obyvateľov z okolia a vždy im okrem peňažnej výslužky zabalil aj hojné množstvo plodov zeme.

Dievčatá prešli cez vysokú drevenú bránu a vstúpili do rozľahlého dvora rodného domu. Tri prízemné domy sa spájali do jedného celku, dva po bokoch a jeden v strede. Oproti sa vynímal dom s uvítacou sálou pre hostí, nazývaný „palác“, ktorým sa mohli hrdiť iba bohatšie gazdovstvá, naľavo bol dom s kuchyňou a práčovňou a napravo dom s iz-

bicami pre členov rodiny. Na dvore voňali roztrúsené kvetinnáče s majoránom, mäťou a bazalkou, pri bráne rástol citrónový strom. Pred kuchyňou sa vynímala pergola, obrastená hustým lístím popínaveho hrozna. V jej tieni sa ukrýval drevený stôl so stoličkami, slúžiaci ako jedáleň.

V kúte dvora si hovelá kamenná pec. Jej malý otvor pripomínal večne hladujúce ústa. Keď Sofia sledovala mamu, ako do pece vkladá dlhou lopatou chlieb alebo mäso, mala dojem, že pec jedlo zhltnie pre seba a rodina zostane hladná. Samozrejme, nikdy sa nič také nestalo a ona, papa, mama, mladšia sestra Theonitsa, starší brat Kyriakos a najmladší braček Kostas si vždy pochutnali na znamenite upečenom jedle z mamičkiných rúk.

„Mama! Papa!“ zakričala na dvore malá Theonitsa, no odozvou jej bolo iba ticho.

„Ešte sa asi nevrátili z poľa,“ prehodila jej staršia sestra Sofia. „Musíme sa rýchlo prezliecť a nakrmiť kvočky, aby nám ostal čas na bicykel.“

„Dobre,“ súhlasilo dievčatko a rozbehlo sa za Sofiou, ktorá sa už stratila v dome.

„Och! Som hladná! Pôjdeme sa najprv najesť? Mamička nám určite niečo nechala,“ spýtala sa Theonitsa.

Sofia prevrátila očami. I jej škvŕkalo v bruchu, no nechcela si to priznať, pretože akákoľvek „zbytočná“ činnosť ich odďaľovala od vytúženého bicyklovania. Nemohla však svoju mladšiu sestru nechať o hlade, a tak neochotne súhlasila.

Školské tašky položili k impozantnej drevenej skrini s vyrytými ornamentmi, vyzliekli si čierne sukničky a biele blúzky, a rýchlo vhupli do domácich kvetovaných šato-

čiek. Vykročili do kuchyne oproti, kde im mamička nechala plný hrniec čerstvo uvarenej obľúbenej fazule „čierne oči“. Sofii začali tiecť sliny a v tej chvíli si povedala, že bicykel, nakoniec, môže chvíľu počkať. Hlinené misky si naplnili „čiernymi očami“, zaliali hojným množstvom olivového oleja a šťavou z citróna a s pohárom čerstvej limonády v ruke si sadli do tieňa pod hroznové listy.

Poobedné slnko lenivo pražilo na oblohe, absolútne ticho prerušoval iba bzukot múch a občasné kotkodákanie hydiny. Dievčatá práve dojedali, keď ich zrazu prekvapilo buchnutie dverí od stodoly.

„Kyriakos je už doma?“ spýtala sa začudovane Theonitsa.

Nečakala, že starší brat ich predbehne. Myslela si, že domov prišli prvé ony, veď predsa tak uháňali cez pole! Jej krehkú dušičku na moment pichla nespravodlivosť a zachmúrene zvrážila obočie: prečo chlapcom skončilo vyučovanie skôr, ako dievčatám?

Keďže platil zákaz pre obe pohlavia navštevovať rovnakú školu a v každej dedine či meste vyrástli chlapčenské a dievčenské školy zvlášť, dievčatá nikdy netušili, kedy sa ich brat vráti domov. Vždy však prichádzal neskôr ako ony, preto ich teraz prekvapilo, keď ho našli doma skôr.

V drevenej kadi umyli misky a podišli k plotu, ktorý spájal kuchynský domček s „palácom“. V strede plota bola umiestnená bránka, ktorá viedla na druhý dvor, kde stála stajňa, stodola, kuríny a domčeky so zajacmi.

Dvere do stajne boli dokorán otvorené. Dievčatá nazreli dovnútra a uvideli Kyriakosa rozdeľovať zvieratám seno. Ešte stále bol oblečený do školskej uniformy: tmavá kravata

na bielej košeli mu ladila s čiernymi nohavicami. Keby ho takto oblečeného mamička videla pri zvieratách, iste by sa nahnevala...

Kyriakos bol iba o dva roky starší ako Sofia, ale na dvanásťročného chlapca bol vysoký, so silnejšou stavbou tela. Hlavu mu pokrývala štica tmavých vlasov a v čierno-čiernych očiach sa zračil sebavedomý pohľad. Pokožku mal opálenú dohnedá, rovnako ako ostatní členovia rodiny.

Krmenie zvierat v stajni bola väčšinou jeho práca, dievčatá zase mali na starosti hydinu, zajace a nosenie vody zo studne. Každý člen rodiny mal udelené svoje povinnosti, ktoré musel poctivo plniť, aby chod gazdovstva mohol normálne fungovať, a aby sa deti naučili pracovať už v skorom veku. Platilo pravidlo: najprv práca, potom šantenie. Súrodencom to však nevadilo, svoje rodné miesto milovali a okolo domu pomáhali radi.

„*Geia sou, aderfaki!* Ahoj, braček!“ pozdravili ho naraz dievčatá.

„Ako to, že si už doma?“ vyzvedala Sofia a prepadlo ju podozrenie, že Kyriakos sa ponáhlal domov z rovnakého dôvodu ako ony. Ak je to tak, potom má náskok, a keď si sadne na bicykel prvý, istotne ich nenechá ani len zakrútiť pedálmi, hromžila v duchu. I keď jej papa sľúbil, že im kúpi ďalšie bicykle, vedela, že to nebude tak skoro, pretože vtedy ešte nepredpokladal, že sa jeho potomkovia budú pre jedno zelené čudo hašteriť každý deň.

„Odpadla nám posledná hodina, učiteľ musel niekam odísť,“ mykol plecom Kyriakos a pohľadom skontroloval, či každému zvieratú nadelil dostatočný prídel potravy.

Rozľahlá stajňa bola rozdelená do viacerých „zvieracích príbytkov.“ Obývalo ju pár oviec, prasiatko, koza a dve kravy, ktoré gazda využíval i na orbu polí. Jednej z nich svietila okolo oka obrovská čierna machuľa a práve tá zabučala za Kyriakosom, keď odchádzal a zatvoril za sebou dvere.

„Dúfam, že nevezmeš bicykel a nepôjdeš zase za Ioannisom!“ Sofia si napajedene založila ruky na hrudi. Spiecky kotkodákali a d'obali zem okolo ich nôh. Čakali na ďalšiu hrst' suchej pšenice. No dievčatá iba stáli a zachmúrene hľadeli na brata. Predvčerom zmizol na bicykli za kamarátom na koniec dediny a vrátil sa až večer. A ony sa obávali, aby to neurobil znova.

„A čo je vás do toho, kam pôjdem?!“ odvrkol.

„Aj my sa chceme sa bicyklovať!“

„Včera ste sa bicyklovali po dvore! Chcete aj dnes?“

„To bolo len na chvíľku!“

„Mne sa to zdalo ako celá večnosť!“

Vtom Theonitsa dvakrát zavzlykala a spustila srdcervúci krik a plač. Chlapec pozeral na svoje sestry a miešala sa v ňom ľútosť, no i nutkanie znovu vysadnúť na zázračný stroj a vychutnať si jazdu na koniec dediny.

„Tak dobre,“ prehovoril po chvíli. „Dnes si urobíme preteky. Ak vyhrám ja, vezmem bicykel a pôjdem za Ioannisom. Ak vyhráte vy, bicykel bude pre dnešok váš!“

Sofia zamyslene nadvihla pravý kútik úst a usúdila, že bratov návrh je spravodlivý. „Dobre, platí! Ale ako sa budeme pretekať, keď máme iba jeden bicykel?“

„No predsa s Kykom! Ja si sadnem na Kyka, ty na bicykel a uvidíme, kto dorazí do cieľa skôr.“

Kyko, rodinný oslík, vedel utekať celkom rýchlo. Ale bicykel bol rýchly tiež...

„*Endagsi!* Dobre! Ale musíme počkať, kým sa rodičia vrátia z poľa. Dovtedy nakrmíme kvočky. A môžeš ísť po vodu ty?“ požiadala ho Sofia.

Kyriakos prevrátil očami. Studňa sa nachádzala na ulici v každom susedstve a donášať vodu domov bola väčšinou ženská práca, ale ak sestrám nepomôže, preteky začnú neskôr a on príde o kopu času, ktorý by mohol stráviť hraním tavli s kamarátom. Bol si istý, že preteky vyhrá, pretože vedel, ako správne popohnať Kyka, aby bežal ako víchor. A tak vzal do rúk hlinený džbán s veľkým uchom a otrávene vyšiel na ulicu.

2. KAPITOLA

Somárik, bicykel a krívajúci Theo

Keď sa Kyriakos vrátil od studne, z diaľky sa ozvalo zaerdžanie osla. Srdce mu poskočilo od radosti. Vedel, že rodičia sa vracajú s Kykom z poľa: jeho zadfhajúci zvuk by spoznal aj so zatvorenými očami. Každý osol erdžal inakšie a každý majiteľ dokonale poznal toho svojho. Kyko sa líšil od iných oslov v susedstve aj tým, že po zaerdžaní ešte zakýval dvakrát ušami.

„Prichádzajú rodičia!“ vyrútili sa dievčatá do dvora.

Hydina a zajace si už pochutnávali na poobedňajšej nádielke, zvieratá v stajni vylihovali s naplnenými bruchami, v kuchyni stál plný džbán vody a deti boli pripravené stráviť zaslúžený voľný čas šantením. Keď vošli do dvora rodičia, všetky tri ratolesti sa k nim rozbehli.

Na chrbte osla sedel pripútaný päťročný Kostas. Rodičia brávali najmladšie dieťa so sebou na pole, kde sa pri nich hralo alebo spalo pod holým nebom. Papa zosadil čiernovlasé chlapča na zem a ono sa rozbehlo k drevenej škatuli, odpočívajúcej v tieni citrónového stromu. Na slamenom vankúši v nej vylihovali jeho obľúbené malé zajačiky, jeden sivý, druhý biely. Malými rúčkami vzal za hrst' zelených vňatí a začal ich kŕmiť.

„Mama, papa, nechajte nám Kyka! Dnes ho chceme vziať